

ПРАЗНИЧНИ ИКОНИ ОТ ЗОГРАФСКИЯ МАНАСТИР

Братството на Зографската света обител има радостта да представи първия албум, който се издава самостоятелно от манастирското издателство. Той включва двайсет икони на Господски и Богородични празници, както и на неделите от Цветния триод. Подобно издание очакваха поколения вярващи християни, учени, изкуствоведи и ценители. С Божията помощ братството на светата Обител днес е в състояние да откликне на тези очаквания, като се надяваме това да е начало на систематично и професионално извършено представяне на цялото богатство от свещени образи, съхранявани в манастира.

През последните години по-голямата част от манастирското иконно наследство бе инвентаризирано и дигитализирано. В иконохранилището на обителта ни се намират около 400 икони, стотици други изпълняват предназначението си по иконостасите на католикона и тринайсетте манастирски параклиса. Множество проскинитарни икони са подредени в светия олтар на главния храм и се поставят за поклонение на определени празници.

При подбора на образите и начина на тяхното издаване се ръководехме предимно от действителната нужда за красиви икони, които биха могли да украсяват църковните аналои по време на съответните празници, както и домашните молитвени кътове. Затова решихме да ги издадем на отделни носители от стабилен каширан картон.

Празничният цикъл икони, който е в основата на настоящия подбор, е поредица с ктиторски надпис: *Помени, Господи, Кирил монах и родителите му, лето 1710*¹ (от същата поредица в манастирското хранилище има и множество изображения на светци).

1. помѣни ги раба своего кѣрїла монаха и родители его лѣто 1710.

От този цикъл избрахме следните шест празника:

Възкресението на Лазар (7), Подигравката над Христа (9 - поставя се на Велики четвъртък вечерта), и четири от неделите след Пасха, включени в Цветния триод - *Осезанието на Тома (12), Неделя на мироносиците (13), Неделя на разслабения (14) и Неделя на самарянката (15)* , изобразени в топла гама на цветовете, с изключително прецизен детайл, сигурна ръка на майстора - пропити с умиление, пренасящо се върху зрителя.

Изключително интересни са други две икони - *Въведение Богородично (2) и Рождество Христово (3)*. Втората на гърба си има ктиторски надпис, който съобщава, че е дарена от Кирил през 1699 година². Макар и без надпис на приносителя, иконата на *Въведение* е близка по стил, имаща сходна замба на ореолите и страничния борд.

Иконата, представяща *Неделя на слепия (16)*, е от края на 17 в., сходна като техника с предишните и има паралели в Протатския храм в Карея, както и в манастирите Свети Павел и Хилендар.

Вход Господен в Иерусалим (8) носи ктиторски надпис: *Помени, Господи, Матей йеромонах и родителите му, 1755*³.

По-горе представените десет икони са много близки по стил и размери. Обхващат периода от втората половина на 17 до средата на 18 в. Всички те са живо свидетелство за високото ниво на светогорските иконописни ателиета и непрекъснатата традиция на поствизантийската критска школа.

За да бъде попълнен празничният цикъл, добавяме няколко икони, отличаващи се с по-голям размер:

Света Троица (19) е от втората половина на 17 в. Иконата е образец на дълбоко православно богословие, съвършено владение на техниката на иконописца и богата одухотвореност на образите.

Следват две икони от празничния ред в иконостаса на храма „Успение Богородично“ в манастирския двор. Това са празниците *Възнесение Господне (17)* и *Петдесетница (18)*. Те са от втората половина на 18 в., нарисувани специално за храма, който е завършен през 1764 г. Отличават се с характерните за периода „пробелки“ (щрихи със светлина), изпълнени със злато вместо живописни цветове.

Шест от иконите са украсявали стария храм на манастирското пристанище, който е построен наново през 19 в. Тази група се отличава с изключително майсторство и непосредственост на изпълнението - оскъдна цветова палитра, дълбока одухотвореност, изразяваща се със статична експресивност и драматизъм. Струва си те да бъдат разглеждани една по една.

2. Сію стѣю иконѣ рождѣства ба нашего ис хѣ приновиль Кирі по[с]тави въ стѣю црковъ зѣграфскѣю ѿ когдѣ трѣбѣеть да стоить на иконостасѣ ѿ [к]то брѣ се покѣси и пожелѣи ѿнесѣ въ свою келію да бѣдѣ проклет ѿ га нашѣ ис хѣ и ѿ стго великомнѣка геѡргіа и всѣѣ стѣи въ вѣкы аминь. лѣто 7351 1699

3. помени гди мѣфѣа іеромонаха и родители его : а ѿ ѿнѣ.

Пред душата на съзерцаващия ги те разказват безмълвно, но със сила, свещената история на Боговъплъщението и на обожението на човека от неговия Творец. Вярваме, че един ден изкуство-веди и богослови ще направят своите задълбочени изследвания върху този цикъл. Това са:

Сретение (4), Богоявление (5), Преображение (6), Разпятие (10), Възкресение (11) и Успение Богородично (20). Иконите се отнасят към периода на границата между 17 и 18 в.

И накрая *Благовещение (1)* е проскинитарна икона, най-вероятно използвана на литията, която по традиция се прави от централния храм „Свети Георги“ до гробищната църква „Благовещение“ в деня на празника (25 март). Тази удивително красива икона е хармонично съчетание на традиционния критски стил и западния ренесанс. Рисувана е през първата половина на 19 в. и има нечетлив ктиторски надпис. Тя силно напомня на итало-критските икони от 16 - 17 в.

Издаваната сбирка от икони съдържа образци от 17 - 18 в. Макар те да не са от признатия за върховен в иконописата византийски период, а представляват един по-отдалечен негов отблясък, то естетическата и духовната им стойност е извънредно висока. Те свидетелстват за непрекъсващата традиция на духовен живот и просветено от Бога художествено творчество на Света Гора и конкретно в Зографската света обител. Иконите могат да служат и като прекрасни образци за съвременните иконописци.

В настоящето издание си позволихме по естетически съображения на някои места да направим виртуален ретуш - предимно във фона и кантовете на иконите. В оригиналния им вид те могат да се видят в настоящата брошура.

Накрая бихме искали да подчертаем, че този албум е свързан с тригодишен труд на специалисти от различни области, наши сътрудници и близки на манастира, на които горещо благодарим за усилията.

Всесърдечно желаем Христовата светлина и духовна ведрина, въплътена в издаваните от нас свещени образи, да огрее душите и умовете на всички читатели на албума.

